

Werktitel voorstel: Vindplaatsen verborgen schulden
Naam verantwoordelijke uitwerking: Elizabeth Fanoiki

I. Beschrijf het voorstel

Inleiding

Voor de groep Zoetermeeders met financiële problemen of een risico daarop, vormen schulden een belangrijke belemmering voor volwaardige participatie in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Schulden zorgen ook voor problematiek op andere terreinen zoals (jeugd)zorg en veiligheid. Schulden worden complexer, met hogere schulden en meer schuldeisers.

Problematische schulden spelen steeds meer bij mensen met een baan in loondienst, hieronder vallen ook kleine (zelfstandig) ondernemers. In dit voorstel hebben we speciaal ook aandacht voor de **werkende minima**.

Er is een verband tussen het hebben van een laag inkomen, schulden, opleidingsniveau en maatschappelijke participatie in brede zin. Bij werkende minima – die veelal zijn aangewezen op de lokale werkgelegenheid – is actie van belang omdat financiële problemen ook een direct effect kunnen hebben op hun **positie op de arbeidsmarkt**. Deze dynamiek draagt mogelijk bij aan de in Zoetermeer geconstateerde groeiende mismatch tussen de beroepsbevolking en de werkgelegenheid. Werknemers (en werkzoekenden) met financiële problemen of problematische schulden hebben vaker last van **stress** en concentratieproblemen, alsmede **gezondheidsklachten** die uitmonden in ziekteverzuim. De uitbraak van het coronavirus heeft hier ook impact op: inwoners en zelfstandigen die hun werk of opdrachten verliezen worden bedreigd in hun **bestaanszekerheid**. Steeds meer werkgevers zijn zich bewust van financiële problemen bij hun personeel. Tegelijkertijd is er sprake van handelingsverlegenheid; in de praktijk zijn financiële problemen niet makkelijk bespreekbaar op de werkvloer.

Het **tijdig signaleren van betalingsachterstanden** en beginnende schulden voorkomt dat problemen zich uitbreiden. De gemeente heeft een regierol in het schuldendomein, maar we kunnen het niet allen doen. We zoeken daarom samenwerking met andere partners. In het voorliggend voorstel ligt het accent op de **werkgevers**.

Te bereiken doelstelling

Met dit voorstel willen we een extra impuls geven op **preventie**, een outreachende hulpverlening en verhoging van het bereik van de schuldhulpverlening en inkomensvoorzieningen onder werkende minima. Hulp vragen is voor velen een grote stap; die stap maken wij graag zo klein mogelijk. We willen inwoners een **schuldenvrijperspectief** bieden gericht op het bevorderen van gezond financieel gedrag. Door te onderzoeken hoe we slimmer en beter kunnen worden in het bereiken van de doelgroep vanuit nieuwe vindplaatsen en in samenwerking met nieuwe partners.

We zoeken daarvoor samenwerking met **werkgevers in de aanval op schulden**. Daarnaast zetten we in op nauwe samenwerking met partners in de stad en andere uitvoeringsorganisaties (o.a. UWV). Eenmaal in beeld, willen we werkgevers en werkende minima beter informeren, ondersteunen met snelle oplossingen, waarbij **het opkopen van (kleine) schulden** centraal staat daar waar er perspectief is dat verdere financiële problematiek wordt voorkomen. Zo sluit onze dienstverlening beter op de behoeften van werkende minima.

Doelgroep

De samenstelling van de groep werkende minima is divers en nog niet uitvoerig in beeld gebracht. De gevolgen van een laag inkomen en leven met financiële problemen raken bovendien ook de kinderen

in hun gezinnen. We weten wel dat de belangrijkste risicogroepen zzp'ers, alleenstaanden, mensen met een migratieachtergrond en jongeren zijn.

'Vindplaatsen verborgen schulden' is tevens gericht op samenwerking met lokale werkgevers met in sectoren met veel werknemers met lage lonen zoals de schoonmaakbranche, de productie en maaltijdbezorging, met uitbreiding naar regionale werkgevers aangezien onze inwoners ook in de regio werkzaam zijn.

Effect

De aanpak voor 'Vindplaatsen verborgen schulden' krijgt vorm in een brede samenwerking met werkgevers en (maatschappelijk)partners in de stad. Partners werken met of komen in contact met inwoners met financiële problemen of een risico daarop. Zij moeten binnen hun eigen dienstverlening alert zijn door mensen tijdig naar hulpverlening door te verwijzen of te coachen om zo escalatie te voorkomen. Door partners met elkaar te verbinden, te trainen over het signaleren van geldzorgen en aansluiting te vinden bij bestaande initiatieven, wordt gestreefd naar het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van inwoners. De inzet van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen speelt hier ook een rol.

II. Implementatie

Huidige uitvoering, uitdagingen en kansen

De uitdaging zit in het bereiken van de risicogroep 'werkende minima'. Deze groep staat niet geregistreerd en komt niet voor in de bestaande bestanden van instanties. Ondernemers zijn een belangrijke schakel bij vroegsignalering die in Zoetermeer niet wordt gebruikt. Collega's en werkgevers hebben vaak zicht op de financiële zorgen.

Zoetermeer heeft uiteraard een uitgebreid palet aan inkomensondersteunende voorzieningen, aandacht voor vroegsignalering, het oplossen van schulden en aanbod voor werk en scholing. Op het gebied van schulden heeft Zoetermeer een breed scala aan mogelijkheden om inwoners te helpen en wordt er samengewerkt met meerdere organisaties. Lopende initiatieven zoals de aanpak vroegsignalering in samenwerking met zorgverzekeraars, energie- en waterleveranciers en woningcorporaties worden met kracht voortgezet. Aan de hand van ontvangen signalen van deze vaste lastenpartners benaderen wij de inwoner met een hulpaanbod om zo te voorkomen dat de situatie uit de hand loopt. Daarbij wordt blijvend ingezet op voorlichting. Er is aandacht voor stress-sensitieve dienstverlening. Deze manier van werken en bejegening wordt toegepast omdat we weten dat op het hebben van schulden en weinig inkomen nog een taboe en schaamte rust en dat chronische stress effect heeft op het gedrag. De huidige kaders zijn vastgelegd in de kadernota [Meedoen met meerwaarde](#).

Inspelen op signalering van nieuwe risicogroepen

De laatste jaren komt steeds meer aan het licht dat een groeiende groep werkenden moeite heeft om rond te komen. Ze werken in loondienst (hebben soms een eigen bedrijf als zzp'er). Jongeren vertegenwoordigen een belangrijke subcategorie binnen werkende minima. Er is groeiende aandacht voor deze groep omdat ze vaak geen gebruik maken van ondersteuning vanuit de gemeente of rijksoverheid, terwijl ze daar wel recht op hebben. De verwachting is dat de actuele ontwikkelingen rond de coronacrisis, stijgende inflatie en toegenomen energielasten deze groep ook hard treft. De doelgroep dient zich niet vanzelfsprekend aan en heeft baat bij een outreachende, proactieve benadering.

Acties

- *Actie-onderzoek naar werkende minima in Zoetermeer*
Wij willen beter in beeld krijgen wie deze 'verborgen armen' zijn, waar ze te vinden zijn, hoe we ze beter en slimmer kunnen bereiken en vervolgens kunnen ondersteunen vanuit het

gemeentelijke aanbod aan schuldhulpverlening (en minimavoorzieningen). Met de financiering uit het innovatiefonds willen we investeren in actie-onderzoek waarmee we vindplaatsen bij werkgevers en aanpak (met evidence based inzichten uit het land) aan elkaar koppelen. Niet van achter het bureau, maar samen met ondernemers in Zoetermeer. Een gezamenlijke **brede aanpak met werkgevers** om deze groep met verborgen schulden beter te bereiken en te ondersteunen. De opbrengsten uit het onderzoek willen we toepassen bij uitwerking van concrete pilots:

1. *Pilot Geldclinic Werkgevers; ontwikkeling communicatie en voorlichting; kennisdeling*
 - Op gerichte wijze wordt het aanbod aan regelingen en hulpverlening van de gemeente (en andere netwerkpartners) onder de aandacht van werkgevers en hun medewerkers, en werkzoekenden gebracht. We faciliteren hen op maat en maken gebruik van elkaars kennis om werknemers die moeilijk rondkomen te bereiken.
 - Aanvullend voor ondernemers: specifiek voor zelfstandigen in zwaar weer zal verder worden geïnvesteerd in informatievoorziening over de dienstverlening aan zelfstandigen. Ondernemers zijn sneller geneigd hulp te vragen aan de gemeente als de gemeente zich opstelt als adviseur in plaats van financieel hulpverlener. Of bij inzet van ervaringsdeskundigen.
2. *Pilot Schulden opkopen; aansluiten bij evidence based methoden¹*
 - Voortbouwen op financiële ondersteuning via het Noodfonds en/of een sociale lening van Stichting Urgente Noden Zoetermeer (SUNZ). Mensen met kleine schulden tot maximaal € 2.500 kunnen vanuit SUNZ geholpen worden met een gift en/of renteloze lening.
 - Het Jongeren Perspectieffonds (JPF) voor jongeren van 18 tot en met 27 jaar. De aanpak bestaat uit: het aanpakken van schulden van de jongere; trajectbegeleiding van de jongere bij het oplossen van problemen op overige leefgebieden zoals wonen, werk en studie. Hier is een koppelkans met de ambitie om de jeugdzorgproblematiek (en kosten daarvan) te drukken.

Wie zijn er nodig?

Partners zijn o.a. de Kamer van Koophandel, UWV, HR-afdelingen van werkgevers inclusief bedrijven met een SEBO-keurmerk,² maatschappelijke partners waaronder JIP Zoetermeer en armoedepartners in het sociaal domein, SchuldenlabNL.

Effectiviteit

De aandacht voor schulden is de afgelopen twee jaar toegenomen en er is consensus dat verborgen schulden urgenter zijn, mede als gevolg van de coronacrisis. Het kan immers iedereen overkomen. Er is een brede maatschappelijke insteek nodig waarbij werkgevers belangrijk zijn als samenwerkingspartner bij schuldpreventie en het bevorderen van gezond financieel gedrag. Door het inzetten op vindplaatsen van verborgen schulden in samenwerking met werkgevers, krijgen mensen zicht op hun financiële situatie en afhankelijk van wat er in die specifieke situatie nodig is, concrete hulp of toeleiding naar schuldhulpverlening en/of andere hulpverlening.

III. Innovatie & vernieuwing

¹ Gemeente Zoetermeer is aangesloten bij het pact 'Op weg naar een schuldenzorgvrij Nederland'. Initiatiefnemer van het pact is SchuldenlabNL, een samenwerkingsverband tussen publieke en private partijen dat tot doel heeft beproefd en effectief bewezen schuldaanpakken landelijk te delen en helpen implementeren.

² Zoetermeer waardeert bedrijven die zich onderscheiden op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen met het keurmerk voor Sociaal Economisch Betrokken Ondernemen.

In welke mate is het voorstel innovatief?

In de keten van schuldhulpverlening zijn werkgevers een belangrijke vindplaats waar er nu geen samenwerking mee is. Werkgevers krijgen veel signalen over werknemers met geldzorgen, o.a. via verzoeken om voorschotten, concentratie- en/of productieverlies, toenemend ziekteverzuim of zelfs loonbeslag. Het is ook in het eigen belang van de werkgever om te weten hoe zijn werknemer ondersteund kan worden om geldproblemen te voorkomen. Er is geen wettelijke basis voor het uitwisselen van gegevens met werkgevers. Wat wel mogelijk én wenselijk is, is het benutten van elkaars kennis en de ontwikkeling van een duurzame alliantie om tot gezamenlijke projecten te komen en specifieke maatregelen om het bereik van schuldhulpverlening te verhogen.

In welke mate is het voorstel interdisciplinair en integraal opgezet?

Een publiek-private samenwerking met werkgevers bij schuldenpreventie heeft ook meerwaarde voor de bestaande integrale samenwerking met lokale armoedepartners zoals verenigd in het Breed Overleg Armoedebestrijding Zoetermeer (BOAZ)³. Zo wordt versnippering en ineffectiviteit tegengegaan en gewerkt aan verbetering van samenwerking binnen de gehele keten.

In oktober 2020 heeft Zoetermeer het pact 'Op weg naar een schuldenzorgvrij Nederland' ondertekend en zich verbonden aan de intentie om te werken aan de ontwikkeling en implementatie van bewezen effectieve en beproefde methoden van SchuldenlabNL voor de aanpak van schulden. Zoetermeer is al aangesloten op het initiatief van Geldfit/de Nederlandse Schuldhulproute. Dit voorstel biedt de mogelijkheid om met een pilot aansluiting bij een tweede initiatief, het Jongeren Perspectieffonds, te verkennen. Vanuit SchuldenlabNL is ondersteuning beschikbaar bij het implementeren van deze pilot. We blijven ons daarmee positief onderscheiden als voorloper op het gebied van een effectieve schuldenaanpak.

IV. Impact

Schuldhulpverlening en preventie van schulden, is bij uitstek een thema waarbij de oplossingsrichtingen breed moeten worden benaderd. Het voorkomen van geldproblemen heeft maatschappelijk impact en levert een besparing op als mensen in een vroeg stadium naar passende hulp worden geleid. Niet alleen vanuit de gemeente, maar in nauwe samenwerking met maatschappelijke én private partners. Het voorstel draagt bij aan het verkleinen van de mismatch tussen de financiële en arbeidsmarktpositie van werkende minima. De meest kwetsbare bewoners zijn weerbaarder, de kansengelijkheid vergroot. Voor Zoetermeer in 2040 moet dit een sociaal-economisch sterkere stad opleveren. Hier ligt een koppelkans met de bredere ambitie om inwoners preventiever, effectiever en efficiënter te ondersteunen. De aanpak 'Vindplaats verborgen schulden' draagt bij aan kennisontwikkeling in lokale projecten. Het delen, leren van elkaar biedt kansen om goede resultaten te verduurzamen en in gezamenlijkheid meer impact te maken.

V. Financiën

Welke middelen zijn nodig?

Voor de aanpak 'Vindplaats verborgen schulden' is een bedrag van € 385.000 nodig. Er wordt uitgegaan van een investeringsperiode van 2 jaar voor de aanpak.

De gemeentelijke kosten zijn als volgt geraamd:

- Projectleider (0,6fte) € 190.000

³ Deelnemers aan BOAZ zijn o.a. vrijwilligersorganisaties zoals Schuldhulpmaatje, Humanitas Thuisadministratie, Voedselbank Zoetermeer, JIP Zoetermeer, InZet Maatschappelijk werk en de Formulierenbrigade.

- Capaciteit voor onderzoek (afdeling Onderzoek & Statistiek)
- Implementatie pilots € 195.000
 - Uitvoeringscapaciteit SHV (1fte)
 - Pilot werkgevers Werkbudget (€ 50.000)*
 - Pilot Jongerenperspectieffonds (trajectkosten € 80.000)**

*De betrokkenheid van partners is cruciaal, zij bepalen mede de nadere invulling van de pilots (co-creatie) en spelen een cruciale rol bij de uitvoering. Het is ook in het eigen belang van werkgevers werknemers met geldzorgen beter te ondersteunen. Uitgangspunt is dat zij ook o.a. kennis en (uitvoerings)capaciteit inbrengen. Het netwerk van SEBO-ondernemers wordt hier nadrukkelijk voor ingezet.

** Dit betreft een raming van de trajectkosten. De integrale aanpak leidt ook tot kostenbesparingen. Het rendement van de maatschappelijke kosten en baten op verschillende terreinen zal in beeld worden gebracht, zoals:

- Besparingen op uitkeringen door voorkomen schooluitval of baanverlies.
- Besparingen op uitkeringen door eerdere uitstroom naar werk.
- Voorkomen kosten dakloosheid, afsluitingen, GGZ of reguliere schuldhulp.

VI. In hoeverre draagt het voorstel bij aan de 4 mechanismen van Zoetermeer 2040:

Het voorstel draagt bij enkele mechanismen van Zoetermeer 2040.

- Zoetermeer is mijn thuis: we willen bewerkstelligen dat alle Zoetermeeders perspectief krijgen op een schuldzorgvrije toekomst. Het is cruciaal dat hun financiële positie en zelfredzaamheid versterkt wordt.
- Palet van wijken en buurten: naast een stadsbrede aanpak van schulden, is het van belang om in te spelen op het versterken van de sociale basis in bepaalde wijken waar schuldenproblematiek, bijvoorbeeld onder jongeren, zich voor doet.
- Doorlopende ontplooiingskansen voor iedereen: we willen dat de gemeentelijke schuldhulpverlening en minima- en inkomensvoorzieningen voor inwoners leiden tot verbetering van hun financiële positie en zelfredzaamheid.

VII. In hoeverre past het voorstel binnen de 3 pijlers van de VNG propositie 'De winst van het Sociaal Domein'

Schuldhulp is onderdeel van integrale hulp binnen het sociale domein. Implementatie van het initiatief 'Vindplaatsen van verborgen schulden' draagt bij het wegnemen van schulden, aan de bredere redzaamheid van huishoudens en verlicht stress. Huishoudens met een laag inkomen krijgen toegang tot voldoende zorg. Dit heeft weer een positief effect op kansen.